

ÇAĞDAŞ EĞİTİMDE MÜZE EĞİTİMİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ

Öğr. Gör. Yusuf ÇETİN*

Grekçe’de “Mouseion”, Latince’de “Museum” sözcükleri ile tanımlanan **müze**; Yunan mitolojisinden esinlenerek önce ilham perileri Mousa’ların evi, sonra da bilimler mabedi anlamında kullanılmıştır.¹

Müzeler; tarih, kültür ve doğa varlıkları ile ilgili taşınır, taşınmaz bütün bilimsel, sanatsal belge, eşya, anıt ve kalıntıların korunduğu, saklandığı-sergilendiği yerlerdir.²

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından kabul edilen ve halen de geçerli olan müzeler yedi grupta toplanmaktadır.

- 1.Sanat Müzeleri,
- 2.Arkeoloji ve Tarih Müzeleri,
- 3.Etnografya Müzeleri,
- 4.Tabiat Tarihi Müzeleri,
- 5.Bilim ve Teknoloji Müzeleri,
- 6.Bölge Müzeleri,
- 7.Özel Amaçlı Müzeler.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, günümüzdeki ve gelecekteki kuşakların zevki ve ilgisi için toplanıp ve korunması gerekli olan ne kadar obje varsa, o kadar da müze kategorisi olacaktır.³

Antik kaynaklardan elde edilen bilgilere göre ilk müzeler eski Yunan uygarlığında ortaya çıkmıştır. Orta Çağ’da ise , Batı Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasından sonra kiliselerin eski ve kutsal sayılan eserlerin saklandığı , korunduğu yerler olmuştur. Yeni Çağ’da Rönesans ve Reform hareketleri sonucunda sanat eserlerine olan ilgi daha fazla artmış, bu nedenle aristokrat ailelerde , derebeyi ve krallarda, güç ve asalet belirtisi olarak eski eser toplama ve sergileme tutkusunun başladığı görülmüştür. Bu tür koleksiyonların çoğalması modern müzelerin kurulmasına önayak olmuştur.

* Ağrı Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi

¹ Azra ERHAT, **Mitoloji Sözlüğü**, İstanbul 1983, s.208-209; Celal Esat ARSEVEN, “Müze” mad., **Sanat Ansiklopedisi C.3.**, İstanbul 1994, s.1487.

² Kazım ARTUT, **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Ankara 2001, s.91.

³ Ferruh GERÇEK, **Türk Müzeciliği**, Ankara 1999, s.195.

Müzelerin bugünkü modern anlamda gelişmesi, 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başlarından itibaren Arkeolojinin yaygınlaşması ile mümkün olmuştur.⁴

Bizde koleksiyonculuk Avrupa'dan daha önce başlamıştır. Anadolu Selçuklu Devleti ve Selçuklu sonrası kurulan Beylikler döneminde inşa edilen bazı yapılarda, yer yer antik çağın kalıntılarının, heykel ve kabartmalarının duvarların dış yüzeylerine konulduğu görülür.⁵

Osmanlı döneminde ise padişahlar, Türk minyatürü, Türk çiniciliği ve Türk dokumacılığı ile ince sanat eserlerinden oluşan zengin koleksiyonlar meydana getirmişlerdir. İlk müzenin kurulması 1846 yılında Damat Ahmet Fethi Paşa tarafından gerçekleştirilmiş, Aya İrini Kilisesi “Mecma-i Esliha-i Atika ve Mecma-i Asar-ı Atika” adı altında iki koleksiyonun toplandığı ilk müze olmuştur.

Daha sonraki yıllarda Çinili Köşk onarılarak müze haline getirilmiş ve ilk defa “Müze-i Hümayun” adı altında 1881’de ziyarete açılmıştır. Osman Hamdi Bey’in müze müdürlüğüne getirilmesinden sonra Türk müzeciliğinde büyük bir gelişme olmuş, Anadolu’da kazı faaliyetleri ile birlikte Müze-i Hümayun’un şubeleri açılmıştır.⁶

Cumhuriyet’in ilanından sonra hızlı bir gelişme sürecine giren Türk müzeciliği, Atatürk’ün kurduğu Türk Tarih Kurumu ile birlikte Türk tarihi ve Arkeolojisi alanında önemli çalışmalar başlatmıştır. Bugün sayıları yüzü aşan müzelerimizin 15 tanesi Atatürk döneminde kurulmuştur.⁷

Müzeler, geçmişten günümüze kadar uzanan insan yaşamını, kültürünü ve onların ortaya koyduğu eserleri bilimsel, teknik ve sanatsal biçimde, günümüze olduğu kadar geleceğe de yansıtan kurumlardır. Bu kurumlar, toplumların kültürel-sanatsal yaşamlarında etkin bir eğitim kurumuna dönüştürülebilirler.

Dünyada özellikle sanat eğitimi üzerine farklı görüşlerin ortaya çıkmasıyla “müze eğitimi” kavramının ortaya çıktığını görüyoruz. Müze eğitimi çağdaş sanat eğitiminin giderek büyüyen bir alanı olmuş, eğitime yönelik yeni işlevler üstlenmişlerdir.⁸

⁴ Cevat BAŞARAN, *Arkeolojiye Giriş I*, Erzurum 1988, s.37.

⁵ Erdem YÜCEL, *Türkiye’de Müzecilik*, İstanbul 1999, s.30.

⁶ E.Behnan ŞAPOLYO, *Müzeler Tarihi*, İstanbul 1936, s.34-41.

⁷ YÜCEL, s.67-85.

⁸ Olcay KIRIŞOĞLU-Mary STOKROCKİ, *Ortaöğretim Sanat Öğretimi*, Ankara 1997, s.33.

Bu konudaki çalışmaların başlangıcı çok eskiye dayanmaktadır. Son yıllarda ABD’de başlayan sonra İngiltere ve Almanya’da gelişen müze pedagojisi, artık bir bilim dalına dönüşmüştür.⁹

Müze eğitiminin kuşkusuz en temel amaçlarından birisi, bireylerin kültürel düzeylerinin gelişmesi estetiksel-görsel duyarlılıklarının kazandırılması ve ifade yetilerinin geliştirilmesidir.¹⁰

Batı ülkeleri, Almanya ve ABD müzeleri, müze görevlerinin yanı sıra eğitimi de ciddi biçimde üstlenmişlerdir. Almanya’daki müzelerin hemen hepsinde özel dershaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde ana okulu çocuklarına, gerçeğe yakın arkeolojik objeler verilmekte, onlardan da kil veya hamurla aynısının yapılması istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki ana okulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşlarda tanışmaktadırlar. Orta öğrenimde tarih dersleri çoğunlukla müzede arkeolojik bir ortamda yapılmaktadır. Alman müzelerinin bir başka eğitici yanı da geçmişteki yaşantıların, Neolitik devirden başlayarak maketler ve panolar halinde gözler önüne serilebilmeleridir. Yüksek öğrenimde ise Bonn’daki bir müzede tıpkı benzeri olan bütün dünya müzelerindeki, Arkaik, Helenistik ve Roma dönemi heykellerinin kopyaları bulunmaktadır. Avrupa resim sanatını yansıtan Alman müzelerinde ise herhangi bir tablonun karşısındaki rahat koltuklara oturan öğrenciler, karşılarındaki orijinal eserlere bakarak notlarını, kitaplarını okumaktadırlar.¹¹

Son yıllarda büyük gelişme gösteren bilim müzelerinin de eğitimde çok önemli bir rol üstlendikleri görülmektedir. Bu müzeler çocuklara yönelmiş olmakla birlikte, onların kendi başlarına oynayarak, deneyerek öğrenecekleri bölümlere de yer verilmiştir. Bazı bilim müzelerinde ise bilimsel, teknolojik konuların işlendiği bölümler de bulunmaktadır.

Bilim müzelerinin arkeoloji ve etnografya müzelerinden ayrılan, kendilerine özgü bazı özellikleri vardır. Öncelikle bu müzelerdeki objeleri izleyenler yalnızca bakmakla yetinmeyerek onlarla ilişki kurarlar. Nasıl işlediklerini gördükleri gibi onları diledikleri şekilde de harekete geçirirler .Bazen de deneyleri kendi başlarına yaparlar. İstanbul’da bulunan Rahmi Koç

⁹ YÜCEL, s.89.

¹⁰ ARTUT, s.92.

¹¹ D. İNAN, “Bilim Müzesi Nedir?”, **Bilim ve Teknik**, İstanbul 1995, S.333, s.18-19.

Sanayi Müzesi, Türkiye’de bu alanda faaliyet gösteren en önemli müzelerden birisidir.¹²

Müzelere yapılacak geziler de öğrencilerin, zengin ve anlamlı yaşantılar kazanmalarına yardım eder. Öğrencilerde dikkatle gözlem yapma becerisini geliştirir. Uzun süre kalıcı görsellik sağlar.¹³

Her yaştaki insan için verimli öğrenme ortamı sağlayan müzeler, “müze pedagojisi” konusunda uzman eğitimcilerin rehberliğinde gezilmeli ve değerlendirilmelidir. Belli bir plan çerçevesinde öğretim programları ile bağlantılı olarak yürütülmesi gereken eğitim sürecinde mümkün olduğunca tüm duyu organları işe katılmalı, gözlem ve incelemeler, öğretmenlerin hazırladığı bir soru listesi ile belirlenmiş ürünler üzerinde yoğunlaşmalıdır.¹⁴

Müzelerde belli dönemlerde düzenlenen sergiler de eğitimde önemli rol oynamaktadır. Sergiler belli bir konuya ya da alana karşı ilgi ve merak uyandırır. Öğrencilerin iletişim ve sanat yeteneklerini geliştirir.¹⁵

Müze eğitimi gezileri randevulu olmalı, öğretmen önceden müzeyi görmeli, bilgilenmeli, gezi ve gözleme en az yarım gün ayırmalı ve bu birkaç hafta sürdürülmelidir. Sürecin sonunda öğrenilenler resim, heykel, afiş, öykü, drama, oyun, şiir vb. yollarla anlatılmalıdır.

Müzeler de bu amaçla eğitsel ortam oluşturacak şekilde düzenlenmelidir. Örneğin; müzelerde uygun müzikler çalınmalı, açık ve anlaşılır tanıtım yazıları, afişler, kataloglar hazırlanmalı, video gösterimi, konferans, güncel sergiler, sinema gösterimi düzenlemelidir.¹⁶

Müze eğitiminde etkin bir yöntem de dramatizasyondur. Dramatizasyon, karmaşık olayları anlaşılır hale getirir. Zaman ya da uzaklık yönünden ulaşılamayan olayların incelenebilmesi olanağını sağlar.¹⁷ Müzelerden ödünç alınacak kıyafet veya objelerle yapılacak dramaların da öğrenmede çok önemli bir rolü olacaktır.

¹² A. YILMAZ, **Müzelerde Çocuk Eğitiminin Müze Koleksiyonları Bağlamında Değerlendirilmesi ve Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi Örneğinin İrdelenmesi**, (Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1996.

¹³ K. ÇİLENTİ, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretimi**, Ankara 1984, s.70.

¹⁴ S. ETİKE, **Öğretmen Dünyası, Müze Eğitimi**, Ankara 2000, s.31.

¹⁵ ÇİLENTİ, s.70.

¹⁶ ETİKE; s.31., STOKROCKİ - KIRIŞOĞLU; s.33-34.

¹⁷ ÇİLENTİ, s.66.

Ülkemizde eğitimde müzelerden yararlanmaya ilişkin sistematik aktivitelerden söz etmek oldukça güçtür. Eğitim kurumlarında müze eğitimi “Müzeler Haftası” bağlamında kuru bilgi ve müze ziyaretleri ile sınırlıdır. Bireysel çabalar dışında buralarda müze pedagojisi alanında uzman eleman da bulunmamaktadır. Bu nedenle ülkemizin kültürel kaynakları ve zenginlikleri eğitim amaçlarına uygun olarak kullanılmamaktadır. Bu durum çağdaş eğitim sistemimizin en önemli sorunlarından birisi olarak devam etmektedir.

Bu gün insanların bilgi ve toplumla olan ilişkilerinin değişmesi onun niteliklerinin de değişmesine neden olmaktadır. Nitelikli insan yetiştirilmesi, çağdaş eğitim sisteminin en önemli amaçlarından birisi olduğuna göre, müze eğitimi geçmişte yaşanan sanatsal ve kültürel süreçlerin analizleri ve değerlerin kavranılmasında çok önemli bir rol oynayacaktır.